

клітинах печінки. При цьому залишається недостатньо вивченим віковий аспект цієї проблеми.

Дослідження проводились на самцях білих лабораторних щурів, які утримувались на стандартному раціоні. Досліди проведено на щурах трьох вікових груп: 3-місячного віку (період статевого дозрівання; молоді); 6-місячного віку (період статевої зрілості; дорослі); 18-місячного віку (період старості; старі).

Отруєння кадмію сульфатом проводилося шляхом щоденного внутрішньочеревного введення кадмію сульфату в 0,89 % розчині натрію хлориду, з розрахунку 0,134 мг/100 г маси тіла тварини, що становить 1/50 LD₅₀. Інтактним тваринам внутрішньочеревно вводився відповідний об'єм 0,89 % розчину натрію хлориду. Дослід тривав 14 діб. Тварин декапітували під етерним наркозом на 15 добу від початку досліду. Дослідні тварини були поділені на 2 групи: I — інтактні щури; II — щури, яким вводили кадмію сульфат (у подальшому щури, отруєні кадмію сульфатом).

Встановлено, що отруєння кадмію сульфатом призводить до збільшення загального вмісту вільних амінокислот у печінці щурів усіх досліджених вікових груп. При цьому найбільш виражені зміни відмічено у щурів 3-місячного віку.

При цьому вміст сірковмісних амінокислот — цистину та метіоніну в печінці отруєних молодих щурів збільшується на 29,5 і 32,5 % відповідно відносно цих показників у печінці інтактних тварин. На 33,2 % зменшується вміст глутамінової кислоти та на

12,3 % аспарагінової кислоти в печінці щурів 3-місячного віку відносно відповідних показників у печінці інтактних щурів.

Збільшення вмісту сірковмісних амінокислот, імовірно, пов'язано з їх участю в процесах детоксикації і може розглядатись як прояв захисної реакції гепатоцитів на введення важкого металу, оскільки інгібування реакції утилізації сірковмісних амінокислот є однією з найбільш ранніх ознак порушення функціонування печінки.

Подібний характер змін, проте менш виражений, спостерігається в печінці тварин 6- та 18-місячного віку та за умов отруєння кадмію сульфатом.

Таким чином, аналіз кількісного вмісту вільних амінокислот у печінці отруєних щурів дозволяє встановити вікові особливості токсичного впливу кадмію. Показано, що вміст вільних амінокислот збільшується у печінці отруєних щурів 3-, 6- та 18-місячного віку на 16,6, 14,7 і 10,5 % відповідно відносно цих показників у печінці щурів інтактних груп. Отже, найбільш виражені кількісні зміни виявлено в печінці отруєних щурів 3-місячного віку, що, перш за все, пов'язано з високою інтенсивністю азотного метаболізму в молодому організмі.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЧУТЛИВОСТІ БІЛКІВ ПЛАЗМИ КРОВІ ЛЮДИНИ ДО ДІЇ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ В УМОВАХ *IN VITRO*

Дмитруха Н.М., Лагутіна О.С.

ДУ "Інститут медицини праці НАМН України", м. Київ, Україна

Важкі метали відносяться до групи хімічних речовин, яким притаманна висока токсичність, здатність до біокумуляції, що зумовлює їх небезпечність для здоров'я людини. Однією з особливостей важких металів є їх взаємодія з реактивними групами білків та ферментів (COOH-, NH-, SH-), що призводить до порушення структури та функціональної активності останніх. Важкі метали, зокрема, ртуть, свинець, кадмій, віднесені до групи тіолових отрут, які активно блокують реактивні SH-групи протеїнів. З урахуванням зазначеного, на сьогодні розглядається можливість використання білків плазми крові, які містять SH-групи у якості альтернативних моделей для тестування токсичності важких металів.

В даній роботі досліджували вплив солей важких металів (хлорид ртуті, сульфат кадмію, ацетат свинцю і сульфат марганцю) на білки плазми крові людини, які виконують життєво важливі функції — транспортну (альбумін) і захисну (інтерферон та імуноглобулін).

Дослідження виконані в умовах *in vitro*. Розчини білків готували на 0,9% NaCl з кінцевою концентрацією білка у реакції -1 мг/мл. До розчину білка додавали розчин солі металу в концентраціях (1,0; 0,1; 0,01; 0,001 (моль/л). у співвідношенні 1:1 та інкубували 2 години при 37° С. Порушення структури білка визначали за зміною оптичної густини розчину на спектрофотометрі "Мефан" (Україна) при довжині хвилі 405 нм. В якості негативного контролю брали фізіологічний розчин, позитивного — хлорну кислоту. Відсоток денатурації білка в дослідній пробі обчислювали як співвідношення даних дослідної проби та позитивного контролю.

Проведені дослідження показали, що серед зазначених солей металів найбільш виразну денатуруючу дію по відношенню до альбуміну проявляв ацетат свинцю в усіх досліджуваних концентраціях (1,0; 0,1; 0,01; 0,001 (моль/л). Хлорид ртуті та сульфат кадмію викликали суттєві порушення у структурі альбуміну тільки за концентрації 0,1 моль/л, тоді як 0,01 і 0,001 моль/л не спричиняли змін у порівнянні з негативним контролем. Сульфат марганцю після *in vitro* інкубації не викликав суттєвих змін оптичної густини розчину альбуміну, навіть у високих концентраціях. Що стосується інтерферона, то після додавання до нього ацетату свинцю значне збільшення показників оптичної густини розчину спостерігали в діапазоні концентрацій 1,0 —

0,01 моль/л. Після додавання хлориду ртуті, сульфату кадмію і сульфату марганцю зміни структури інтерферону, але дещо меншої інтенсивності, були відмічені для концентрацій 1,0 і 0,1 (моль/л). Зміни оптичної густини розчину імуноглобуліну людини відносно негативного контролю були визначені після інкубації його з ацетатом свинцю для всіх концентрацій. Для сульфату кадмію, сульфату марганцю і хлориду ртуті порушення структури імуноглобуліну були відзначені тільки при концентрації 1,0 моль/л, тоді як низькі концентрації металів (0,01 і 0,001 (моль/л) взагалі не впливали на цей білок.

Таким чином, отримані результати дозволяють дійти висновку, що солі важких металів при додаванні до розчину білків плазми крові людини в умовах *in vitro* здатні викликати зміни показників їх оптичної густини, які можуть розцінюватись як порушення структури білків внаслідок денатурації. Ступінь денатурації білка залежить від катіону металу та його концентрації у розчині. Найбільшу структурну конформацію білків плазми крові людини викликав ацетат свинцю, дещо меншу сульфат кадмію і хлорид ртуті, і найменшу — сульфат марганцю. Встановлені особливості взаємодії катіонів металів з функціонально активними білками плазми крові можуть бути використанні для біотестування, а також для визначення механізмів їх токсичної дії.

ВПЛИВ ЦЕЗІЮ НА МОРФОЛОГІЧНУ СТРУКТУРУ НИРОК ТА БІОХІМІЧНІ ЗМІНИ КРОВІ У ЩУРІВ

Ермішев О.В., Мельникова Н.М.

Кафедра біохімії тварин, якості і безпеки сільськогосподарської продукції імені акад. М.Ф. Гулого Національного університету біоресурсів і природокористування України, м.Київ

Серед забруднювачів біосфери, метали відносяться до числа найважливіших. При надходженні в організм, метали-токсиканти приймають участь у багатьох біохімічних процесах і на відміну від токсикантів органічного походження не піддаються біотрансформації та мають здатність до кумуляції в тканинах різних органів. Відомо, що ксенобіотики системно діють на організм, а для більшості важких металів печінка та нирки є органами-мішенями, що спричиняє зміни багатьох біохімічних показників життєдіяльності організму. Нирка є органом з високою чутливістю до різних регуляторних, контролюючих механізмів, а також до ендогенних і екзогенних впливів. Високий рівень кровопостачання і велика довжина тубулярного апарату обумовлюють тривалий контакт токсикантів і їх метаболітів з ендотеліальними клітинами судин і епітелієм каналців нирок. Існує недостатньо інформації про вплив стабіль-

ного цезію на морфологічні зміни, які відбуваються в нирках при надлишковому надходженні його в організм, а також зв'язок цих змін з біохімічним станом крові дослідних тварин.

Метою роботи було дослідження впливу цезію на морфологічну структуру нирок отруєних тварин, а також на основні біохімічні показники крові щурів, які визначають функціональний стан нирок, а саме кислотно-лужний стан крові, концентрацію іонів натрію та калію в крові, концентрацію сечовини, креатиніну, загального білку та глюкози в крові дослідних тварин. Для досліджень використовували самців білих лабораторних щурів 3-х місячного віку, вагою 140 — 180 г. Отруєння щурів проводилось шляхом перорального введення цезію хлориду. Дослід тривав 24 доби. Дослідження були виконані на двох групах тварин, в кожен з яких було відібрано по 8 щурів; перша група — інтактні тварини, друга — щури, отруєні цезію хлоридом в дозі 15,75 мг/кг, що становить 1/20 ЛД₅₀.

В результаті досліджень виявлено, що цезій впливає на тубулярний та меншою мірою на гломерулярний апарат нефронів. Зміни носять дифузний характер. У гломерулярному апараті спадаються капілярні петлі судинних клубочків деяких нефронів та розширюються просвіти між листками капсул Шумлянського-Боумена. У тубулярному апараті відбуваються дистрофічні зміни епітелію проксимальних і дистальних каналців нефронів.

Також за дії цезію хлориду спостерігаються біохімічні зміни плазми крові, а саме- рН крові зміщується в кислу зону з 7,35 до 7,27, що характерно для стану субкомпенсованого метаболічного ацидозу. Відбувається зменшення концентрації катіонів калію на 2,71 % та збільшення натрію на 3,61 %, глюкози на 37,5%, в порівнянні з інтактними тваринами. Спостерігається збільшення концентрації сечовини в крові дослідних щурів на 31,3 %, креатиніну в 2,64 рази, зменшення загального білку на 13,9%, що вказує на глибокі дистрофічні процеси в нирковій тканині. Отже виявлені структурні зміни у нирках та біохімічні зміни в крові дослідних щурів вказують на нефротоксичність цезію, і можливо як наслідок цього є виникнення початкових стадій індукованого тубуло-інтерстиційного нефриту.

ТОКСИКОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ШКІРНО-РЕЗОРБТИВНОЇ ДІЇ ДОКСОРУБЦИНУ ГІДРОХЛОРИДУ ТА ІДАРУБЦИНУ ГІДРОХЛОРИДУ

Жураковська М.В., Павленко Т.О.

Інститут проблем ендокринної патології ім. В.Я. Данилевського АМН України, м. Харків

У системі лікування онкологічних хворих однією з важливих ланок є хіміотерапія. В ос-